

Guia didàctica

Història, mites i valors

Fundació Privada Educativa Vedruna-Barcelona

Direcció: Ramon Rial

Assessorament metodològic: Montserrat Fleck

Equip de treball: Conxita Baños, Roser Canela, M. Antònia Martínez,
Maidos Puig, Àngels Sánchez i Pepita Vidal

Il·lustracions de Joan Peiron

Edicions l'Àlber

Guia de programació

1. Presentació	3
2. Introducció	4
3. Objectius generals d'etapa treballats en primer curs de secundària	6
4. Primer curs d'ESO	8
a. Objectius que cal assolir per unitats	
b. Recorregut metodològic i situacions de treball	
c. Continguts (conceptes, procediments i actituds)	
d. Procediments d'avaluació	
5. Connexions amb altres matèries	19
6. Contribució de la matèria a l'assoliment de les competències bàsiques	21

I. Presentació

Exposem, en aquesta guia, el conjunt d'aspectes que fonamenten el material elaborat. Per fer-ho de manera senzilla i que pugui servir de programació d'aula i d'escola ens hem proposat:

1. Narrar, de forma simple, l'objectiu central de cada unitat a tall d'introducció.
2. Exposar els objectius generals d'etapa que es treballen en aquest volum.
3. Concretar els objectius específics per unitats.
4. Descriure un possible procés metodològic per a desenvolupar cada unitat¹.
5. Concretar els continguts per unitats tot desglossant-los en conceptes, procediments i actituds.
6. Comentar algunes indicacions per a l'avaluació.
7. Deixar constància de les connexions de la matèria de Cultura Religiosa amb la resta de matèries curriculars.
8. Explicitar la contribució de la matèria a l'assoliment de les competències bàsiques.

No hem entès, *en cap cas*, aquesta guia com un solucionari, sinó com un seguit de pautes que puguin permetre treballar amb més sentit el conjunt d'unitats que es presenten. Esperem que sigui útil per a la vostra programació d'aula. Ens podeu fer arribar els vostres comentaris a www.eduvedruna.org/barcelona a l'apartat "materials de cultura religiosa" o bé a www.alber.cat.

¹ Nivells de treball - Recorregut metodològic:

Indiquem el recorregut metodològic que és possible realitzar, a cada unitat, centrat en tres nivells d'aproximació que són graduals:

Nivell d'experiència: és el punt d'inici de cada unitat. Es planteja una situació propera a l'alumne/a a partir d'un fet concret, d'una vivència o d'un aspecte de la vida quotidiana. En aquest nivell, l'alumne/a s'adona que es tractarà un tema que l'afecta en el dia a dia.

Nivell de valor o de sentit: a partir de les experiències dels mateixos alumnes o de l'experiència presentada es procura extreure'n o descobrir-ne un valor determinat que es treballa i s'analitza a partir de diferents exercicis.

Nivell de transcendència: Del valor presentat i treballat es presenta i se n'estudia el valor des del sentit transcendent, partint del fet religiós cristià. Posteriorment, es presenta com es viu aquesta mateixa vivència en una altra cultura religiosa. Es procura remarcar, sempre que és possible, allò que uneix en el fet religiós.

2. Introducció

Tenint en compte el moment educatiu i les característiques dels alumnes de secundària, hem optat per presentar, en el **primer curs de secundària**, una proposta de material que afavoreixi l'aprofundiment de la Bíblia. Pensem que es tracta d'un conjunt de llibres prou importants i bàsics que han de ser a la base d'una primera proposta de cultura religiosa per als alumnes de secundària. Seguint la programació establerta en aquesta mateixa col·lecció de materials partim que els alumnes coneixen -pel material treballat en els cursos de cicle mitjà de primària- algunes de les principals narracions de l'Antic Testament i alguns trets claus de Jesús i, especialment, de la seva proposta a través de les paràboles. Tot i així, les coneixen com a narracions sobre les quals, a secundària, és important de reflexionar.

En aquest primer curs de secundària ens proposem fer un monogràfic sobre la Bíblia escollint forçosament uns temes claus que hem sintetitzat així:

1. *Oh!*

És una reflexió sobre el llenguatge religiós i la seva presència en la nostra societat. Creiem que és molt important explicar que en l'estudi del fet religiós hem de distingir, de manera clara, els diferents tipus de llenguatge: poètic, científic, religiós... En una primera unitat ens sembla bàsic fer aquesta distinció, de manera que els alumnes s'acostumin a llegir el llenguatge religiós com el què és i no vulguin llegir amb mentalitat "historicista" allò que són mites, llegendes i narracions poètiques elaborades en el transcurs de la història del poble d'Israel. Cal que, en aquesta unitat, els alumnes repassin el concepte de símbol que han treballat en el darrer curs d'educació primària.

2. *Llibre de llibres*

El títol de la unitat respon a la voluntat de voler expressar el significat de la paraula "Bíblia". Al llarg d'aquestes pàgines es vol presentar la Bíblia com un dels llibres més importants per a la història de la humanitat i, molt específicament, per a la cultura occidental europea. Pensem que és important assenyalar els orígens de la Bíblia i concretar en quines coordenades de temps i espai es van anar transmetent -primer de manera oral i després de forma escrita- els diferents llibres que conformen la història d'Israel. D'altra banda, és important que els alumnes s'adonin dels orígens compartits que tenen tres religions (Judaisme, Cristianisme i Islam) entorn d'un mateix llibre.

3. *Preguntes, respostes...*

L'objectiu de la unitat està centrat a adonar-se que els humans ens fem contínuament preguntes en relació a molts aspectes de la nostra existència. Moltes de les preguntes que ens fem no troben una resolució en el món de la ciència i per això utilitzem el llenguatge poètic i religiós. El llenguatge religiós vol contribuir a donar resposta a grans preguntes que plantegen dubtes. Sovint, els humans hem desenvolupat mites i relats que tracten temes relacionats amb la vida, la mort, el bé i el mal... La Bíblia, a través d'alguns dels seus llibres, pretén respondre a moltes de les preguntes que es feia el poble d'Israel. Molts dels seus mites continuen tenint sentit avui. Pretenem, també, que els alumnes s'adonin de la presència de mites en moltes de les tradicions religioses que volen respondre unes mateixes preguntes. Per tal que sigui possible, s'ha de fer insistència en la distinció entre el llenguatge poètic i el científic.

4. *Obrint camins*

L'objectiu final de la unitat és presentar els patriarques de la Bíblia. Per arribar a entendre el sentit i la funció dels patriarques es parteix, de manera inicial, del fet de constatar que -en la

nostra societat- existeixen líders, gràcies als quals, la humanitat ha fet avenços importants en la manera d'enfocar i de viure uns determinats valors. Es proposa als alumnes fer una descoberta de persones com N. Mandela, M. Gandhi, R. Menchú o R. Schutz per tal d'observar-ne valors claus que ens ajuden a tots a viure millor. Feta aquesta descoberta, es presenta la figura del patriarca a la Bíblia com a líder bàsic del poble d'Israel. Es proposa realitzar, a través de l'ús de textos bíblics, un estudi sobre Abraham, Isaac, Jacob i Josep intentant descobrir-ne els valors claus que representen: confiança, fidelitat, valentia, capacitat de perdó... Valors que ens són necessaris i que són comuns a molts patriarques d'arreu del món i de moltes tradicions religioses.

5. *Trencant cadenes*

Com en la unitat anterior, es parteix de la realitat actual tot ajudant als alumnes a constatar que en el nostre món vivim moltes realitats d'injustícia: el treball forçat i l'esclavitud en què es troben sotmesos milions d'infants, l'existència de comunitats de camperols sotmesos a l'explotació agrària, l'existència de la prostitució infantil... són exemples d'incompliment dels drets humans en el segle XXI. Després de repassar els principis i les llibertats bàsiques que sostenen els drets humans, es presenta la figura de Moisès com la figura capdavantera en la història del poble d'Israel d'uns primers drets formulats a través de la Llei que porta el seu nom. Una Llei que ajuda a configurar el seu poble i li dona estabilitat i clima de convivència. Finalment, es treballa la idea que totes les religions són bàsiques per formular uns drets que ajudin al creixement integral i ple de cada persona i es realitza una comparativa de la Llei de Moisès amb els Cinc Pilars de l'Islam i les Cinc Regles bàsiques del Budisme per acabar veient que els profetes són aquells que saben trencar cadenes en benefici del benestar de les persones.

6. *El poble*

La unitat s'inicia amb una proposta de debat en relació a la convivència i a la necessitat de gestionar els conflictes que tenim les persones en diferents àmbits de la nostra vida: a casa, a l'escola, a la feina, en la societat. Es treballen, també, algunes de les condicions i actituds que ens poden ajudar a superar les situacions on no hi ha acord. De manera semblant, i fent la transposició a la lectura de la Bíblia, es presenten alguns dels principals jutges (Gedeó, Samsó, Samuel) i reis (Saül, David, Salomó) que van encapçalar la vida del poble d'Israel buscant solucions de convivència als conflictes que vivia el seu poble.

7. *Veure, jutjar i actuar*

La unitat té com a intenció final presentar la figura dels "profetes" en l'Antic Testament. Sota el títol "Veure, jutjar i actuar" es vol resumir la seva tasca basada en el manteniment i en la fortalesa d'unes actituds. De manera prèvia, s'ajuda als alumnes a reflexionar sobre les pròpies actituds i en la necessitat d'autoavaluar-se i ser crític per mirar i analitzar la societat en què vivim. En la unitat, es pretén fer veure que l'actitud dels profetes no és una manera de fer passada de moda, sinó que existeixen, avui, actituds profètiques (basades en el *Veure, jutjar i actuar*) que podem conèixer a través de la figura de Pere Casaldàliga. Es destaca que totes les tradicions religioses han tingut i tenen persones que van al davant i són capaces de treballar amb lucidesa en favor de les persones.

8. *Bones notícies*

La darrera unitat està pensada per presentar el missatge que conté, per als cristians, el conjunt de llibres que conformen el Nou Testament. Es vol partir de la realitat dels alumnes tot comentant el sentit de l'expressió "bones notícies" i, a través de la recerca en diferents cites dels Evangelis, els alumnes podran descobrir els missatges que conté. Uns missatges que són propis de la tradició cristiana però que poden ser compartits per moltes altres tradicions reli-

3. Objectius generals de l'etapa de Secundària Obligatòria

Nota inicial

La falta d'un currículum compartit i oficial de "Cultura Religiosa" ha fet que la redacció dels objectius generals d'etapa que es treballen en aquests materials s'hagin elaborat prenent com a punt de referència els *Objectius Generals de l'àrea de Religió Catòlica* publicats per la Generalitat de Catalunya amb data de l'any 1992. Hem realitzat una adaptació d'aquests Objectius Generals, fent les modificacions oportunes que s'avenen al concepte de "Cultura Religiosa" i realitzant una lectura adaptada al moment present. No existeix, per ara, cap altre marc de referència més actualitzat i compartit a Catalunya que assenyalí uns objectius generals d'etapa. En la redacció s'han tingut també presents algunes propostes elaborades pel Centre UNESCO de Catalunya en el document *Cultura Religiosa per als ciutadans de demà (2001)*.

Tot seguit, indiquem -a la columna de l'esquerra- els objectius per a tota l'etapa de secundària i a les tres columnes de la dreta el treball d'aquests objectius en cada curs. Cal dir que la insistència en un objectiu més que en un altre no queda reflectida a la graella però que en la suma dels tres cursos treballats, s'assoleixen tots ells.

En acabar la etapa l'alumnat ha de ser capaç de:

Objectius generals	1	2	3	4
Seleccionar documentació sobre el fenomen religiós, utilitzant fonts adients i metodologies, instruments i llenguatges apropiats que ajudin a comprendre'l d'una manera crítica.				
Descobrir i identificar els elements més rellevants de les principals tradicions religioses del món contemporani.				
Accedir, a través de la identificació i comprensió del llenguatge propi de la religió, a les interpretacions que les religions fan sobre la condició humana i sobre el sentit del transcendent.				
Identificar el fet religiós cristià com a element determinant de la cultura mediterrània i com a una de les respostes multitudinàries i plurals a l'impacte de la transcendència en l'home.				
Situar i usar les principals fonts del cristianisme en el seu origen, forma i finalitat, a través d'alguns criteris d'interpretació de l'Església catòlica, i actualitzar la informació que aporten.				
Identificar Jesucrist com a nucli central del fet cristià, en el seu missatge, vida i actualitat i en la realització històrica de l'Església.				
Reconèixer i valorar críticament el significat de l'Església per als cristians, amb el descobriment de la seva aportació històrica en la construcció i el creixement de la societat europea, i especialment de la catalana.				
Interpretar el significat dels signes i símbols religiosos més rellevants, prestant atenció especial als sagraments i a les pràctiques religioses més esteses al seu voltant.				

<p>Mostrar coneixement d'alguns textos bíblics, del magisteri eclesial i de la història de la teologia més fonamentals de la fe catòlica que constitueixen el nucli essencial o una reflexió important del missatge cristià, per tal de comprendre i expressar adientment el vocabulari i les formulacions de la fe.</p>				
<p>Analitzar els principis i continguts de la moral catòlica, les seves possibles projeccions a les situacions concretes i les actituds personals que conformen l'ésser cristià.</p>				
<p>Conèixer les aportacions que fan les diferents tradicions religioses al sentit religiós de l'ésser humà.</p>				
<p>Valorar i respectar el patrimoni religiós, artístic i cultural a través del llenguatge simbòlic de l'arquitectura, la pintura, la literatura, la música i la litúrgia, com a expressió de les grans etapes de la història de l'Església, especialment a Catalunya.</p>				
<p>Valorar els aspectes positius i negatius de la cultura on és immersit, a partir d'un discerniment dels valors proposats per aquesta cultura que suposi una autocrítica constructiva i un profund respecte a les diverses opcions i creences.</p>				
<p>Sensibilitzar-se i interessar-se pels problemes i els reptes del moment present, comportar-se segons uns valors, actituds i normes responsables i solidaris.</p>				

Unitat 1**Oh!****Objectius específics de la unitat**

- Adonar-se del llenguatge religiós i l'ús de paraules relacionades amb el fet religiós en la nostra societat.
- Descobrir la presència múltiple del fet religiós en la nostra societat a través de les festes, els edificis, els noms dels carrers, les obres d'art, la música, els noms de persones, els gestos i els símbols.
- Observar que les petjades relacionades amb el fet religiós són un patrimoni acumulat per les persones que vol respondre a les seves inquietuds, interrogants i preguntes sobre el sentit de la vida.
- Veure que la persona humana pot prendre actituds diverses davant el fet religiós: ser creient, ateu, agnòstic o indiferent.
- Observar que les diferents tradicions religioses manifesten el seu pensament a través de símbols, ritus i pregàries diverses.
- Repassar algunes icones de símbols que utilitzen les tradicions religioses per expressar-se, concretant alguns dels símbols més coneguts en la tradició grecoromana i judeocristiana.
- Aprofundir en el significat i l'ús dels símbols.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Partir de la lectura del còmic per constatar que, en la nostra vida quotidiana, fem servir expressions relacionades amb el fet religiós. El còmic mostra el cas de la paraula <Déu>. Podríem trobar moltes altres paraules com per exemple: "Jesús!" quan acabem d'esternudar o bé "Sant tornem-hi" per dir que tornem a anar a la feina. En aquest nivell, juntament amb el següent (de valors), és important donar la paraula als alumnes i avaluar -junts- l'ús del llenguatge religiós en la nostra parla.

Nivell de sentit o de valors

- Es tracta de prendre consciència de l'ús de les paraules i de les expressions religioses, tot aturant-nos a prendre'n el sentit que tenen. Es pot fer amb la mateixa paraula "Déu" (pàgines 12/13) i en els exercicis següents dedicats a la recerca de petjades i manifestacions religioses en diferents àmbits de la nostra vida: art, festes, música, noms de persones, noms de llocs...

Nivell de transcendència

- L'últim nivell està dedicat a la reflexió sobre el fet religiós, tot observant que es pot manifestar de formes diferents i que podem tenir actituds diverses envers ell: agnòstic, creient, indiferent, ateu. Són maneres d'entendre i enfocar el sentit de la vida. Cal descobrir que el llenguatge religiós es manifesta molt sovint a través dels símbols, codis, que val la pena conèixer (pàgina 21). Molts gestos i objectes esdevenen símbols per a les persones. (pàgines 22, 23 i 24).

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Fet religiós.	Recerca d'expressions verbals on utilitzem mots i significats relacionats amb el fet religiós.	Actitud positiva per constatar l'ús de paraules i frases relacionades amb el fet religiós.
Petjada.	Localització de manifestacions religioses en el nostre entorn.	Interès en la recerca del significat dels símbols proposats.

Experiència religiosa.	Discriminació del sentit de l'expressió "experiència religiosa".	Participació activa a l'aula.
Creient, ateu, agnòstic i indiferent religiós.	Ús i distinció dels termes "creient", "ateu", "agnòstic" i indiferent.	
Déu, Misteri, Transcendent.	Recerca i sentit d'icones i símbols religiosos.	
Símbol, ritus, pregària.	Descripció d'objectes des d'un sentit científic i d'un sentit simbòlic.	

Procediments d'avaluació

- Donada l'avaluació continuada, poden ser útils tots els exercicis de la unitat. De forma específica s'han pensat per a l'avaluació els de la pàgina 24.
- És important tenir presents les aportacions orals dels alumnes al llarg de la unitat.

Unitat 2 **Libre de llibres**

Objectius específics de la unitat

- Constatar la presència i l'extensió que ha tingut i té la *Bíblia* a escala mundial.
- Conèixer els orígens i el procés de formació de la *Bíblia*.
- Relacionar la *Bíblia* amb les etapes històriques i amb un context geogràfic.
- Practicar la recerca de passatges o cites en la *Bíblia*.
- Saber dels diferents estils literaris de què està composta la *Bíblia*.
- Conèixer llibres sagrats que comparteixen elements amb la *Bíblia*: Torà i Alcorà.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Descobrir l'existència de la *Bíblia* a partir de la lectura del còmic, tot traient-ne algunes primeres característiques i intentant que els alumnes expressin els seus coneixements previs (pàgina 30) a partir dels mots que s'assenyalen.

Nivell de sentit o de valors

- Prendre consciència de la presència de la *Bíblia* al món i deixar-ne clar:
  - Els seus orígens en la tradició oral del poble d'Israel.
  - Els seus continguts (pàgina 33).
  - El fet que hem de situar la seva elaboració en un espai geogràfic i en un fil del temps. Sense situar-nos en aquest eix de coordenades se'ns fa més difícil la comprensió del seu contingut.

Nivell de transcendència

- La *Bíblia* té un sentit transcendent per al Judaisme (Antic Testament) i el Cristianisme. Totes dues religions la consideren "Paraula de Déu". És interessant conèixer les diferents col·leccions internes que acull (pàgina 42) i adonar-nos que hi ha llibres sagrats en moltes religions. La *Bíblia*, la Torà i

l'Alcorà comparteixen uns trets comuns.

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Llibre sagrat.	Lectura i interpretació d'un mapa sobre la distribució de les grans religions al món.	Actitud positiva per conèixer la <i>Bíblia</i> de manera aprofundida.
Tradicció oral.	Lectura i comprensió de textos informatius relacionats amb l'origen de la <i>Bíblia</i> .	Interès en la recerca de significats nous.
Tradicció escrita.	Localització de països relacionats amb el món bíblic en un mapa mut.	Participació activa a l'aula.
Distinció entre gèneres literaris bíblics: història, lleis i normes, poesia, pregària, profecia, oracles i proverbi.	Interpretació d'una espiral del temps per conèixer el procés de creació dels llibres de la <i>Bíblia</i> .	Actitud oberta per valorar els llibres sagrats de diverses tradicions religioses.
Etapes de la història: depredadora, agrària, industrial. Divisions històriques: Paleolític, Neolític, Edat Antiga, Edat Medieval, Edat Moderna i Edat Contemporània.	Definició i comprensió dels conceptes bàsics de la unitat.	
"Paraula de Déu".	Ús de les citacions en la <i>Bíblia</i> .	
Antic i Nou Testament.		
Divisió dels llibres de l'Antic Testament: Pentateuc, llibres Profètics, Escrits i llibres Deuterocanònics.		
Divisió dels llibres del Nou Testament: Evangelis, Fets dels Apòstols, Cartes dels Apòstols i Apocalipsi.		
Parts d'una citació bíblica.		
Torà.		
Alcorà.		

Procediments d'avaluació

- Donada l'avaluació continuada, poden ser útils tots els exercicis de la unitat.
- De forma específica s'han pensat per a l'avaluació els de la pàgina 45, tot i que també poden ser usats com a exercicis d'ampliació.
- És important tenir presents les aportacions orals dels alumnes al llarg de la unitat.

Unitat 3**Preguntes, respostes...****Objectius específics de la unitat**

- Constatar que les persones ens fem moltes preguntes en relació a grans temes relacionats amb l'existència i el sentit de la vida.
- Adonar-se que aquestes preguntes poden ser respostes des del llenguatge científic i des del llenguatge poètic o religiós.
- Observar que el llenguatge científic i el poètic no són excloents, sinó que poden ser complementaris.
- Comprendre que les religions busquen respostes a grans qüestions a través de narracions que anomenem "mites".
- Conèixer els principals mites presents al llibre bíblic del Gènesi i fer-ne l'anàlisi.
- Analitzar alguns mites elaborats per diferents grups humans i observar que volen respondre a una mateixa qüestió.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Constatar, a partir de la lectura del còmic, que la nostra vida és plena d'interrogants i esdeveniments als quals es fa difícil trobar-hi una resposta. Observar, a la vegada, que aquests qüestionaments són propis de la condició humana.

Nivell de sentit o de valors

- Aprendre que les persones, per expressar i compartir les nostres inquietuds, fem servir el llenguatge. Un llenguatge que podem usar de forma científica i objectiva i de forma poètica i subjectiva, cosa que ens porta a la necessitat d'interpretar la poesia. Llenguatge científic i poètic no estan renyits, són expressions i maneres diferents de dibuixar i raonar sobre la nostra realitat.

Nivell de transcendència

- En el marc de trobar respostes a moltes preguntes vitals (sentit de la vida, de la mort, origen del món...), les religions han expressat les seves respostes a través dels mites. Els mites volen respondre a preguntes clau de la condició humana. A la Bíblia, les grans preguntes tenen resposta a través dels mites, que cal saber llegir i interpretar, sense caure en lectures pretesament "objectives", ja que no són narracions científiques. Trobem mites (com el de l'origen del món) en moltes cultures i tradicions religioses.

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Llenguatge científic.	Lectura i comprensió de textos informatius.	Actitud positiva per fer-se preguntes sobre qüestions vitals.
Llenguatge poètic.	Definició i comprensió dels conceptes bàsics de la unitat.	Interès en la recerca de significats nous.
Objectiu.	Ús i recerca de les citacions en la Bíblia.	Participació activa a l'aula.
Subjectiu.	Interpretació de textos, bàsicament, narracions mítiques.	Actitud oberta per valorar i interpretar mites.
Ciència / fe.	Resum i comparació de mites.	Actitud de respecte envers tota mena de mites, encara que no siguin els de la pròpia cultura.

Mite.		
Mites bíblics.		
Mites sobre la creació del món.		

Procediments d'avaluació

- Donada l'avaluació continuada, poden ser útils tots els exercicis de la unitat.
- De forma específica poden ser de molt interès els exercicis de les pàgines 57 i 62.
- És important tenir presents les aportacions orals dels alumnes al llarg de la unitat.
- Com a exercici d'ampliació pot ser interessant fer la proposta de treball relativa al "Tapís de la Creació".

Unitat 4

Obrint camins

Objectius específics de la unitat

- Descobrir la presència de líders en la nostra societat.
- Definir el lideratge i les seves funcions.
- Expressar quins són els trets que defineixen el lideratge de persones com N. Mandela, M. Gandhi, R. Menchú o R. Schultz.
- Fer recerca d'altres líders mundials associant-los al treball per a la millora d'uns valors.
- Definir què eren els patriarques a la Bíblia i quines eren les seves funcions.
- Analitzar en què consisteix el lideratge de persones com Abraham, Isaac, Jacob i Josep a través de la lectura de fragments del Gènesi.
- Associar els patriarques a la descoberta i al treball per a uns determinats valors.
- Constatar la presència de líders i patriarques en diverses tradicions religioses.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Partir de la lectura del còmic i de la realitat concreta de l'aula per comentar què és un líder i quines poden ser les seves funcions. Fer la descoberta de líders coneguts en la nostra societat. Adonar-se, però, que molts líders tenen una vida efímera i no són més que personatges de moda (personatges mediàtics) que, amb el pas del temps, s'obliden.

Nivell de sentit o de valors

- Descobrir que els veritables líders són aquells que aporten o han aportat uns "valors afegits" a la societat. Fer la recerca i buscar el sentit de valor en diferents personatges: N. Mandela, M. Gandhi, R. Menchú i R. Schultz. Buscar, entre tots, altres líders. Cal insistir en la idea d'assenyalar el valor afegit que aporta cada líder.

Nivell de transcendència

- Presentar els patriarques de la Bíblia com a líders: Abraham, Isaac, Jacob i Josep. Buscar les raons del seu lideratge a través de les cites bíbliques i fer observar que els patriarques són comuns a les tres grans religions del llibre: Judaisme, Islam i Cristianisme. Adonar-se que el món té necessitat de "patriarques".

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Líder.	Recerca en mitjans de comunicació, llibres i internet.	Actitud oberta per valorar i interpretar les actituds de líders mundials.
Personatge mediàtic.	Lectura i comprensió de textos informatius.	Actitud positiva per deduir valors a partir de textos i informacions.
Associació de personatges amb valors: - N. Mandela: no discriminació per raons de raça i condició. - M. Gandhi: lluita pacífica per la pau. - R. Menchú: treball pels drets humans. - R. Schultz: diàleg ecumènic.	Definició i deducció de valors a partir de textos.	Interès en la recerca de cites bíbliques.
Patriarca.	Ús i recerca de les citacions en la Bíblia.	Participació activa a l'aula.
Associació de patriarques de la Bíblia (Abraham, Isaac, Jacob i Joseph) a uns valors com: confiança, pacte, sacrifici, valentia, perdó...	Deducció de valors a partir de citacions bíbliques.	Actitud de respecte per patriarques de diferents tradicions religioses.

Procediments d'avaluació

- Donada l'avaluació continuada, poden ser útils tots els exercicis de la unitat.
- De forma específica pot ser de molt interès avaluar el procés de treball d'un patriarca en concret a partir de les preguntes formulades.
- És important tenir presents les aportacions orals dels alumnes al llarg de la unitat.
- Com a exercici de síntesi pot ser interessant el darrer exercici de la pàgina 81.

Unitat 5 *Trencant cadenes*

Objectius específics de la unitat

- Descobrir l'existència de situacions d'injustícia en el nostre món.
- Analitzar situacions concretes relacionades amb el treball infantil, la injusta distribució de la riquesa, l'explotació de nois i noies a través de la prostitució...
- Conèixer els drets humans, com a codis bàsics centrats en uns principis i unes llibertats bàsiques per a tota persona.
- Aprofundir en les característiques dels drets humans.
- Descobrir la figura de Moisès com a profeta que trenca l'esclavitud a la qual estava sotmès el poble d'Israel a Egipte.
- Fer recerca de la vida i obra de Moisès a través de la lectura bíblica.
- Conèixer i analitzar els Manaments de la Llei de Moisès com a normes bàsiques de convivència.
- Establir comparatives entre la Llei de Moisès i les formulades per altres tradicions religioses com l'Islam o el Budisme.
- Constatar que els codis morals religiosos estan al servei d'una vida més feliç per a les persones,

en la recerca de la justícia.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Constatar de manera general, a partir del còmic i d'un debat, la necessitat o no de complir amb unes normes que ens ajudin a convida. Tot seguit, descobrir a partir de la lectura de quatre situacions concretes (pàgines 87-91) l'incompliment d'unes normes mínimes que provoquen situacions d'injustícia.

Nivell de sentit o de valors

- Adonar-se de la necessitat de disposar d'uns drets humans que facin complir uns principis i unes llibertats que són inherents a qualsevol ésser humà. Destacar que tota persona té uns drets, descobrir-los i treballar-los.

Nivell de transcendència

- Observar que la Bíblia, a través de la narració del llibre de l'Èxode i de la persona de Moisès, presenta la necessitat de l'acompliment d'uns drets per a tota persona i per al poble d'Israel. Treballar el codi de drets que signifiquen "Els Manaments de la Llei de Moisès" i fer la comparativa amb preceptes, regles o pilars d'altres tradicions religioses.

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Norma de convivència.	Lectura i comprensió de textos informatius relatius a drets humans.	Actitud oberta per valorar i interpretar textos referents a la denúncia de l'incompliment dels Drets Humans.
Dret.	Interpretació de textos relacionats amb Drets i Preceptes.	Actitud positiva per deduir valors a partir de textos i informacions.
Justícia/ injustícia.	Definició i comprensió dels conceptes bàsics de la unitat.	Interès en la recerca de cites bíbliques.
Principis / llibertats.	Ús i recerca de les citacions en la Bíblia.	Participació activa a l'aula.
Drets humans.	Resum i síntesi del film: El Príncep d'Egipte.	Actitud de respecte i obertura per comparar regles, preceptes i lleis de diferents tradicions religioses.
Característiques dels drets humans.		
Moisès.		
Decàleg.		
Codis morals.		
Manaments.		
Preceptes, regles, pilars.		

Procediments d'avaluació

- Donada l'avaluació continuada, poden ser útils tots els exercicis de la unitat.
- De forma específica poden ser molt útils, per a l'avaluació final, els exercicis de la pàgina 101.
- És important tenir presents les aportacions orals dels alumnes al llarg de la unitat i la seva sensibilitat en la recerca i anàlisi de situacions d'injustícia.
- Com a exercici de síntesi pot ser interessant una bona comprensió del text de la pàgina 100.

Unitat 6

El poble

Objectius específics de la unitat

- Comprendre la necessitat d'organitzar la convivència i fer servir el diàleg.
- Entendre que el conflicte és l'oposició d'interessos diversos.
- Tenir habilitat per resoldre els conflictes.
- Adonar-nos que el conflicte és una situació humana que la Bíblia ja reflecteix.
- Descobrir, a través dels Jutges i dels Reis narrats a la Bíblia que hi ha persones que lideren les situacions de conflicte.
- Reconèixer quins tipus de conflictes viu el poble d'Israel i constatar la seva universalitat.
- Associar conflictes i solucions a través dels personatges de la Bíblia: Reis i Jutges.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Constatar, a partir del còmic i de la pròpia experiència, l'existència de conflictes i entendre que el conflicte és l'oposició d'interessos. Veure el conflicte en un sentit positiu que ens pot dur a la millora.

Nivell de sentit o de valors

- Adonar-nos que els conflictes es poden resoldre si som capaços de mantenir unes actituds concretes. Necessitat de créixer i desenvolupar la necessitat de resolució de conflictes.

Nivell de transcendència

- Observar que la Bíblia reflecteix situacions de conflicte i convivència que patia el poble d'Israel i adonar-se que, en aquestes situacions, neixen líders i persones que són capaces de fer de mediadors i buscar solucions a les qüestions que es plantegen. Conèixer i avaluar alguns dels conflictes del poble d'Israel a través de la narració dels llibres dels Jutges i dels Reis.

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Convivència.	Lectura i valoració de situacions de conflicte.	Actitud positiva en la recerca de solucions als conflictes.
Conflicte.	Anàlisi de moments en què es trenca la convivència.	Interès en la recerca de la història dels Jutges i dels Reis.

Líder.	Aplicació, en casos pràctics, d'actituds bàsiques per a la convivència: empatia, saviesa, lideratge, imaginació, compromís...	Actitud oberta per cercar valors i aportacions dels personatges estudiats.
Jutge (en el context de la <i>Bíblia</i>).	Ús i recerca de les citacions en els llibres bíblics dels Jutges i dels Reis.	Interès per descobrir lectures actualitzades de les narracions bíbliques.
Rei (en el context de la <i>Bíblia</i>).	Recerca de valors i anàlisi d'actituds en els llibres esmen-	
Jutges a la <i>Bíblia</i> : Gedeó, Samsó, Samuel.	Associació de valors a les actituds dels Jutges i dels Reis estudiats.	
Reis a la <i>Bíblia</i> : Saül, David, Salomó.		

Procediments d'avaluació

- Donada l'avaluació continuada, poden ser útils tots els exercicis de la unitat.
- De forma específica pot ser molt útil, per a l'avaluació final, el darrer exercici de la pàgina 117.
- És important tenir presents les aportacions orals dels alumnes al llarg de la unitat i la seva sensibilitat en la recerca i anàlisi de situacions de conflicte, tot creixent en unes actituds concretes per a la seva resolució.

Unitat 7 **Veure, jutjar, actuar**

Objectius específics de la unitat

- Reconèixer situacions de conflicte i convivència en el nostre entorn.
- Conèixer una proposta metodològica per enfocar un conflicte: veure (adonar-se), jutjar (analitzar) i actuar (prendre decisions).
- Analitzar la manera de ser de persones conegudes que han fet del *Veure, jutjar i actuar* un estil de vida.
- Aprofundir en la persona de Pere Casaldàliga.
- Analitzar les nostres actituds davant les situacions conflictives.
- Adonar-nos que la dinàmica del *Veure, jutjar i actuar* pot ajudar a canviar el món, començant per nostre entorn més immediat.
- Conèixer i definir el sentit del mot *profeta*.
- Aprofundir en alguns profetes de la Bíblia: Ezequiel, Isaïes, Jeremies.
- Reconèixer que en totes les tradicions religioses hi ha persones que han fet la funció de *Profeta*.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Reconèixer que en la nostra vida quotidiana vivim situacions de conflicte i ser capaços d'avaluar-les.

Nivell de sentit o de valors

- Adonar-nos que hi ha dinàmiques (veure, jutjar, actuar) que ens poden ajudar a resoldre situacions

o bé ajudar-nos a denunciar-les. Adonar-nos, a la vegada, que això demana unes actituds, que podem exemplificar a través de l'estudi de la persona del bisbe Casaldàliga.

Nivell de transcendència

- Aprendre que l'actitud de denúncia i d'anàlisi del conflicte és una de les funcions dels profetes avui i sempre, cosa que veiem exemplificada en els profetes de l'Antic Testament. Adonar-nos que en el món d'avui també hi ha actituds profètiques.

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Profeta.	Anàlisi i valoració de conflictes presents en el nostre entorn.	Actitud positiva en la recerca i l'avaluació de conflictes.
Pere Casaldàliga.	Aplicació de la dinàmica <i>Veure, jutjar, actuar</i> a situacions de conflicte.	Interès en la recerca de conflictes i en la seva denúncia.
Respecte.	Lectura i comprensió de la vida i obra de Pere Casaldàliga.	Participació activa a l'aula.
Tolerància.	Anàlisi de la propostes que fa Casaldàliga per resoldre conflictes.	Actitud oberta per cercar i valorar cites de la Bíblia.
Profecia.	Autoavaluació d'actituds.	Actitud de respecte envers les diferents religions i valoració positiva de l'existència de profetes en totes les tradicions religioses.
Noms i actituds de profetes: Isaïes, Ezequiel i Jeremies.	Lectura i comprensió dels conceptes bàsics de la unitat a partir de textos informatius.	
	Recerca de personatges, profetes, que han parlat dels conflictes a través de la Bíblia i valoració de les seves opinions.	
	Resum i síntesi de la vida de profetes: Jesús, Moisès, Mahoma.	

Procediments d'avaluació

- Donada l'avaluació continuada, poden ser útils tots els exercicis de la unitat.
- És important tenir presents les aportacions orals dels alumnes al llarg de la unitat.
- Poden ser especialment útils per a l'avaluació els exercicis de la pàgina 135.

Unitat 8 Bones notícies

Objectius específics de la unitat

- Conèixer el significat del concepte "Bona Notícia".
- Tenir interès per buscar i valorar notícies que es produeixen en el nostre món.
- Conèixer les característiques que conformen els llibres del Nou Testament i, més específicament, els Evangelis.
- Saber d'algunes diferències bàsiques entre els quatre evangelistes: Mateu, Marc, Joan i Lluc.
- Assolir un bon ús en la recerca de cites en el Nou Testament i aprendre els símbols dels quatre evangelistes.

- Sintetitzar alguns dels principals missatges que conté el Nou Testament.
- Valorar el sentit del concepte “diàleg interreligiós” i les seves finalitats.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Recerca del significat de l'expressió “Bona notícia” en el món actual a través del buidatge de notícies en els mitjans de comunicació.

Nivell de sentit o de valors

- Valorar el “Nou Testament” com un conjunt de bones notícies per als cristians.

Nivell de transcendència

- Aprofundir en el contingut de quines són les bones notícies que es poden descobrir en el Nou Testament. Adonar-se que les bones notícies del Nou Testament poden ser compartides per moltes altres tradicions religioses que busquen el desenvolupament integral de la persona, i arribar a la formulació del concepte de “diàleg interreligiós” i les seves condicions.

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Sentit de l'expressió “Bona Notícia”.	Lectura i valoració de notícies en la premsa i els mitjans de comunicació.	Actitud positiva en la recerca de notícies en els mitjans de comunicació.
Llibres del Nou Testament: Evangelis, Fets dels Apòstols, Cartes dels Apòstols i Apocalipsi.	Estructuració dels continguts dels llibres del Nou Testament a partir d'un quadre/graella.	Interès en la recerca de significats nous.
Evangelistes i símbols: lleó (Marc), àliga (Joan), persona/àngel (Mateu) i bou (Lluc).	Lectura i comprensió dels conceptes bàsics de la unitat a partir de textos informatius.	Participació activa a l'aula.
Tetramorf.	Ús i recerca de les citacions en els llibres del Nou Testament.	Actitud oberta per cercar i valorar cites en els Evangelis.
Diàleg interreligiós.	Discriminació dels diferents evangelistes a partir dels símbols que els representen.	Actitud de respecte envers les diferents religions i valoració positiva del diàleg interreligiós.
	Resum de textos del Nou Testament.	
	Recerca de personatges que han parlat de la Bíblia i valoració de les seves opinions.	

Procediments d'avaluació

- Donada l'avaluació continuada, poden ser útils tots els exercicis de la unitat.
- És important tenir presents les aportacions orals dels alumnes al llarg de la unitat.
- Poden ser especialment útils per a l'avaluació els exercicis de les pàgines 144, 145 i 146.
- Com a exercici d'ampliació pot ser interessant fer la proposta de treball relativa a diferents valoracions globals sobre la Bíblia (pàgines 147-149).

5. Connexions de la matèria de Cultura Religiosa amb la resta de matèries curriculars

La matèria de Cultura Religiosa està relacionada amb altres àrees del currículum comú de secundària. Voldríem destacar, bàsicament, la relació amb:

L'àrea de Llengua, des de diferents punts de vista:

1. En primer lloc, com a ajuda al creixement que suposa per a l'alumne/a la seva ampliació lèxica en els camps semàntics relacionats amb la història, la literatura i la descoberta del llenguatge específic del fet religiós, cosa que implica un creixement important en el vocabulari i la capacitat d'expressió lingüística. Al llarg de les unitats hi ha una ampliació de frases fetes, lectura de símbols i ampliació general de vocabulari que, sovint, s'aplica més enllà del mateix llenguatge religiós.
2. En segon lloc, la capacitat d'ampliació de la lectura i l'aplicació de tècniques de resum, comprensió i deducció de significats. En pràcticament totes les unitats es fa recerca i consulta de llibres concrets de la Bíblia (Gènesi, Èxode, Llibres dels Jutges i dels Reis, Evangelis...) que, a més d'enriquir-lo culturalment a través de l'ampliació del lèxic, l'ajuden a imaginar i resumir moltes narracions.
3. El coneixement i l'anàlisi de la Bíblia són elements imprescindibles per a una bona lectura literària d'altres obres (novel·les, contes, poesia) que es fomenten en metàfores i sentit figurats que tenen la seva arrel en la Bíblia.

L'àrea de Ciències Socials:

1. La connexió entre la Cultura Religiosa i les Ciències Socials és constant en el sentit que s'utilitzen de forma continuada els eixos espai/temps per situar les accions i les narracions que es treballen a partir de la Bíblia.
2. Així mateix, la majoria d'unitats didàctiques parteixen de l'anàlisi de situacions del món contemporani: compliment/incompliment dels drets humans, denúncia de situacions de conflicte, anàlisi de situacions d'injustícia, anàlisi de notícies que apareixen en els mitjans de comunicació...

L'àmbit de la Tutoria:

La dinàmica de treball proposada en el desenvolupament de les unitats, que parteix sempre de l'experiència dels alumnes, fa que sigui un espai on els alumnes poden expressar els seus sentiments i les seves opinions en relació a molts àmbits que fan referència al camp del creixement personal de l'alumne/a. Pensem que és bo que els tutors, encara que no siguin ells mateixos qui imparteixen aquest material, puguin conèixer els debats i els temes que es posen a debat a l'aula, ja que poden ajudar a desenvolupar, amb els alumnes, molts camps relacionats amb l'educació en valors que tenen a veure amb la funció tutorial.

Relació amb l'Educació per a la Ciutadania

Al llarg d'aquest material es treballen un seguit de valors relacionats amb el fet religiós: la

tolerància, la diversitat cultural, els drets humans i la solidaritat. Aquests quatre àmbits es poden relacionar molt bé, i ser -a la vegada- un bon complement, amb el treball que dugui a terme des de l'àrea d'Educació per a la Ciutadania que s'imparteix a tercer de secundària.

Globalment, podem afirmar que els continguts treballats permeten un millor assoliment dels objectius generals de l'etapa de secundària obligatòria.

6. Contribució de la matèria a l'assoliment de les competències bàsiques

L'àrea de Cultura Religiosa, i concretament les activitats que es proposen al llarg de les diferents unitats de treball, reforcen les competències bàsiques que s'indiquen en el currículum. De manera específica, pensem que aporten elements molt vàlids en la part de les competències que assenyallem **en negreta** i que han quedat reflectits en el desglossament de la programació de cada unitat. La resta de competències que no es estan subratllades no vol dir que no es treballin, però -en tot cas- no són objecte de treball prioritari en aquesta àrea.

*1. **Competència comunicativa lingüística i audiovisual***

*2. **Competència artística i cultural***

*3. **Competència relativa al tractament de la informació i competència digital***

*4. **Competència d'aprendre a aprendre***

*5. **Competències personals:***

Competència d'autonomia i iniciativa personal

Competència centrada en conviure i habitar el món

Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic

Competència social i ciutadana